

EVANGELIKUS EGYHÁZ ÉS ISKOLA.

Előfizetési ár:

Egész évre . . . 6 frt — kr.
félévre . . . . . 3 " — "
negyedévre . . . 1 " 50 "
Egy szám ára: 12 kr. o. é.

MEGJELEN HETENKÉNT EGYSZER.

Szerkesztő- s kiadó-hivatal: Pozsony, Konventutcza 6. sz.

Felelős szerkesztő:

TRSZTYÉNSZKY FERENCZ.

Hirdetés ára:

Négyhasábos petit sorként
egyszer közölve 7 kr.,
többször közölve 5 kr.
Bélyegdij: külön 30 kr.

Tartalom: Magyar Ágenda. — Gymnasiumaink es az állomsegély. (—o—). — Munkások gyarmatairól Németországban. (Láng Adolf). — Belföld. — Külföld. — Vegyesek. — Pályázatok.

Magyar Ágenda.

(Egy kis tanulmány.)

I.

Méltán kérdezhetné tőlem valaki: mért szólok én e tárgyhoz? hiszen az ügy a legilletékesebb kezekben, mélyen tisztelt püspökeink kezében van, kik bizonyosan legjobban tudják mit kell tenniök és sem tanácsra sem az ily magunkféle gyöngé segítségre nem szorulnak. Ha valaki, úgy bizonyára én a legmélyebb tisztelettel hajolok meg főpásztoraink bölcsessége és tekintélye előtt s oktatgatni azokat, kiknek az egész hazai evang. papság oly örömet ült lábainál, vagy támogatni akarni azokat, kiknek már pártfogása is az általok felkarolt ügy sikerének biztos záloga: oly szándékra mutatna, mely ha nem volna nevetéses, legalább is túlmerészek volna mondható; mire pedig én árva fejemmel vállalkozni épen nem akarhatok. — Szólok azonban, mert az ügy egész egyházunkat illeti s egyházi közlöny azt hallgatással nem mellőzheti; szólok, meg lehet hasztalanul, mi már oly gyakran megtörtént, vagy sikerülni fog, mi szinte megesett, eszmecserét, közérdeklődést ébresztenem, mivel a nagy fontosságú feladat megoldását, habár nagyon csekély részben is előmozdítottam; mi pedig édes mindnyájunk tartozó kötelessége s így az enyém is.

Mennél nagyobb jelentőségű valamely létrehozni szándékolt mű; mennél inkább óhatják annak alkotói, hogy az necsak pillanatnyi szükségét elégítsen ki, hanem (emberileg szólva) maradandó becsű s az élet fejlődésének folyamában egy új jövőt előkészítő, termékenyítő hatású, tehát, korszakot alkotó legyen: annál inkább szükséges, már az előkészülésnél is, a mű egészét ép úgy, mint legkisebb részletét megfigyelő gondosság a körülményeket számbavevő ovatosság mellett a megingathatlan alap vetése és a biztos irány szabatos megjelölése. Úgy hiszem, hogy egy Ágenda, még az esetben is, ha azt, mint nálunk, a szükség érzete követelné, csakis a fentebb jelzett mérték alá véve felelhet meg rendeltetésének, lehet istentiszteleti életünkben áldást hozó.

Evangelikus egyházunkban az Ágenda, mint a szent-ségek kiszolgáltatásának a nyilvános istentisztelet tartásának s a szertartási cselekvények végzésének vezérkönyve nemcsak azért nagy fontosságú, mert általa léletté, még pedig istentiszteleti léletté lesz a tan, ténynyé a hitvallás; a történelmi múlt, folyton megújuló jelenné; mert hivatva van a tudomány fejlődése által támasztott különböző theologiai irányokban a közöset, a folyton hullámzó élet változó alakjai között a maradandót a változhatlant érvényre emelni: hanem azért is, mert az egyház-kormányzat által megalkotva oly tekintélyvel ruháztatik fel, melytől a tényleges viszonyok között, istentiszteleti és szertartási ügyekben felelősség nem létezik s midőn az egyház szigorú hozzáalkalmazkodás végett papjának kezébe adja, kell hogy a lekötélés mellett oly támaszt is nyújtson neki, melylyel a subjektív tekinteteknek hódoló egyházi közönséggel vagy annak egyes tagjaival szemben, minden cselekvényét igazolni s hívek helyeslését és hozzájárulását megnyerni képes legyen.

A róm. katolikus egyház tanmerekvsége s szervezeti szigora kifejezést nyer szertartási könyveiben, azok feltétlenül s egyetemesen kötelező tekintélyében s a legapróbb részletekre kiterjeszkedő szerkezetében. — A Manuale, Obsequiale, Rituale, Benedictionale, Sacerdotale, Missale, Ordinarium s a többi ily rendeltetésű könyvek a róm. kath. egyház látható fejének a papának tekintélyén nyugvó érvénynyel bírnak. — A tévedhetlen tanító és közbenjáró szól bennök a hívekhez, igaz, általában nem értett nyelven, de annál nagyobb mystikus hatással. — A „congregatio rituum“, a szertartási ügyekben legfőbb hatóság a pápa meghagyásából intézkedik, a vitás kérdéseket eligazítja s orbi et urbi szóló rendeleteivel hoz be, ha szükségesnek látja új szertartási részleteket is.

Hála Istennek másképp volt ez és van a protestánsoknál, kivált evangelikus egyházunkban.

Nem lehet feladatomb megírni az Ágendák történetét; de szükségesnek látom, levonandó következtéseim meg-alapítása végett evang. egyházunk ágendáinak keletkezésére legalább rámutatni; hadd legyen itt is a historia, magistra vitae.

A XVI. évszázbeli reformáció az Isten ígéjének hit- és életszabályvá való emelésével kitérte az egyedüli forrást, melyből az istentiszteleti életnek kiindulnia, merítenie s folyton gazdagulnia kell és lehet. — A hitből való megigazulás elve pedig érvényre emelte a bibliai *ἀξιοσύνη*-t, mint istentiszteleti czélt (I. Kor. III. 9—17; Efezusb. II. 19—22; IV. 16. stb.) mely nemcsak az egyesekben, hanem az egyesek által a gyülekezet egészében Isten országának megvalósulását akarja. — Természetes, hogy ezen elvek, mint az egyes hívőnek s a „szentek gyülekezetének“ Krizztusban az Atyával való élő és üdvöző közössége megalakulásának s élvezetének egyedüli feltételei a régítől sokban eltérő istentiszteleti alakot követeltek. — *Lutherünk* amely genialitással megalapította, kifejtette s alkalmazta az elveket, szintoly virtuozitással fogott az istentisztelet megújításához is. — Ide vágó művei: *Von ordnung gottis dienst ynn der gemeyne*. Wittemberg, 1523. — *Formula missae et communionis, pro ecclesia Uvittembergensi*, Wittembergae 1523; mindkettő 1524-ben nyomtatva; *Deudsche Messe und ordnung Gottis dienst*, Wittemberg, 1526. voltak az alapvetők. — Hasonló jelentőségüekké lettek a bennök tárgyalt szent cselekvényekre nézve az ő *Taufbüchlin*-ja (1523. és 1526.) *Traubüchlin*-ja (1529.) és *Beichtformel*-je. Luther után s nyomában keletkeztek számos liturgiai mintákat tartalmazó gyűjtemények, melyek legtöbbször I. Kor. XIV. 32. 33-at véve jellegűül, megjelelték a szellemet, melyben szerkesztettek és az irányt, melyet követtek.

Németországi liturgusok a XVI. évszázban keletkezett szertartási könyveket*) (Kirchenordnung) három osztályba sorozzák u. m. 1. *Tiszta lutheri* alapon állók, melyek a Formula missae stb. elveit és tanait híven adják vissza; 2. *Kalvinizálók*, melyek szertartásilag gyökeresebben újítanak s inkább a reformált egyház szertartásaihoz közelednek és 3. *Katholizálók*, melyek a tanalap tisztasága mellett a róm. kath. egyháztól átvett szertartási részletekhez erősebben ragaszkodnak s belőlek többet vettek fel. — Ezt csak annak kimutatása végett hozom elő, hogy már e korban is Németország egyes tartományaiban túlsúlyra emelkedett egy vagy más theologiai irány e téren is érvényesíti befolyását, — mi különösen ott, hol pezseg a vallásos és tudományos élet nem is kerülhető el.

A reformációkori „Kirchenordnung“-ok Németországban egész a harminczéves háború befejezéséig érvényben állottak. — Ezen Németországra nagy szellemi, erkölcsi és anyagi pusztulást árasztó hadjárat lezajlása után új élet kelt a letarolt mezőkön. — Minden tartománybeli evang. egyház ügyeinek rendezéséhez fogott s ezt oly buzgósággal teljesíté, hogy 1650 táján mindenikében új „Kirchenordnung“ hirdettetett ki, melyhez a XVII. évszázaton át ragaszkodtak. A XVIII. évszáz alkonyán s a XIX.-nek hajnalán létezett theologiai irányok szerint alakult egyházi pártok kiválóbb férfiai magánágendák kiadásával készítettek elő a jövőt; mert ép a bennök uralkodó különbféle-

*) Előszámlálni feleslegesnek tartom; ki tüzetesebben akar velök megismerkedni, annak ajánlom: **Höfling**: *Liturgisches Urkundenbuch*, Lipcse, 1854. — **Daniel**: *Codex liturgicus ecclesiae Lutheranae*, Lipcse, 1848. — Kivált: **Richter**: *Die evangelischen Kirchenordnungen des sechszehnten Jahrhunderts*, Lipcse, 1871, 2. köt. Ebben 172 Kirchenordnung van részint egészen közölve, részint leírva.

séggel sőt önkénnyel amellelt, hogy felébresztették az egyöntetűséggel és történelmi folytonossággal szerkesztett művek utáni vágyat, becses anyagot gyűjtöttek össze s megjelenésökkel felhívták ugy az egyházi mint az állami főhatóságokat, hogy közbelépésökkel az e téren uralkodó zavarnak véget vessenek. — A szabadságharcz végeztével, midőn megindult a béke munkája, korszakot alkotó lett *III. Frigyes Vilmos* és szárnysegéde v. *Witzleben* által *Eylert*, *Neander*, *Borowsky* és *Bunsen* tanácsolása mellett kidolgozott s először 1816-ban megjelent, s a potsdami udvari és helyőrségi valamint a berlini helyőrségi templomok számára rendelt *porosz agenda*, mely 1826-ban átnézve egész Poroszországba kötelezőleg hozatott be. — Poroszország példájára a többi Német tartományok is liturgiájuk átalakításához fogtak, mi nem folyt le mindenütt oly simán mint például Württembergben. Itt a tervezet kidolgozására egy bizottság küldetett ki, melynek munkálata 2—3 éven át az egész ország bírálata alá bocsáttatott s miután a zsinat is kimondta ítéletét, 1843-ban minden ellentmondás és szakadás nélkül be lett hozva nálunk is ismert „*Kirchenbuch*“-ja. — A hivatalos ágendák mellett igen sok magán-ágendák is irattak, részben nagybecsű művek; — azonban nem lévén czélom az ágendák irodalomtörténetét megírni, nem sorolom fel őket.

Nem zárhatom be hézagossá tanulmányom e részét a nélkül, hogy egy jelenséget ki nem emeljek. — Mig a reformációi szertartási könyvek egyes kiváló férfiak mint *Melanchthon*, *Justus Jonas*, *Brenz*, *Bugenhagen*, *Zwingli* stb. művei voltak s személyiségök tekintélye mellett, az államok fejedelmeinek s városi hatóságoknak hozzájárulása is biztosította érvényüket: addig a későbbi s kivált újabb időben keletkezettek az egyházi és állami főhatóságok együttes munkájának eredményei, melyeknek behozatalánál ez utóbbiak hatalomszóval is élve, igen gyakran ellenhatást idéztek elő.

Jövő cikkünkben haza térünk.

Gymnasiumaink és az államsegély.

E cím alatt jelent meg e becses lap 32. számában —x.— aláírással egy cikk, mely kiindulási pontul vévén a 29. számban tett azon megjegyzésünket, miszerint „a bizonyos föltételekhez kötött államsegélyt elfogadott intézet tetteleg megszűnt autonomnak lenni“, mindenekelett kétségbe vonja ezen állításunkat, mint olyant, melynek a középiskolai törvény 47. §-ának egyetlen egy pontja sem szolgálhat alapul, s azután kimutatni igyekszik, hogy mi vár középiskoláinkra az államsegély igénybevétele nélkül.

Hogy az autonomiára vonatkozó állításunkkal elszigetelten nem állnak, azt a cikkíró úr is szives volt elismerni, hogy pedig aggályunk, melynek számosan — igaza van „nem ellenzéki fészkelődésből, de felekezeti buzgóságból“ — kifejezést adtak nem légből kapott, ebben megerősít épen az általa idézett 47. §.

Nem tudjuk ugyan, mikép értelmezi —x.— úr az autonomiát, s nem tartozik-e azok közé, kik, fennen hirdették, hogy a hozandó s most már hozott, középiskolai törvény a magyarhoni protestánsok önkormányzati s önrendelkezési jogát legtávolabbról sem érinti, s kiket mások

között maga a miniszterelnök is megczáfolt, a legközelebbi dunántúli kerületi gyűlés megnyitása alkalmával elismervén, hogy a szóban forgó törvény által a protestáns autonómia csakugyan némileg megszorított: de azt már igen is tudjuk s határozottan valljuk, hogy a törvényileg kilátásba helyezett államsegély elfogadása, az iskolai autonómiának azon árnyékát is illusoriussá teszi, melyet az 1883-ki 30. t.-cz. számunkra fentartott. Mert hogy azon intézet, melynek jogában nem áll a tantervet megállapítani, mely az általa választott tanárainak fizetése kérdésében sem intézkedhetik belátása szerint, mely a tanerők bizonyos része fölött nem gyakorolhatja a fennhatóságot, mert hiszen nem ő alkalmazza, nem ő díjazza azokat, mely kebelében oly elemet tartalmaz, mely egy az egyházon kívül álló tényező közvetlen befolyásának ki van téve, s melyre épen azért minden körülmények között nem számíthat; hogy ily intézet autonómnak nem nevezhető a szónak eddigi értelmében, ez bizonyításra nem szorul.

No, de a cikkíró úr nem erre fekteti a fősúlyt, s azal sem törődik, nem fog-e az ily intézeteknek a kerületekhez illetőleg az egyházhózi viszonya lényegesen alteráltatni, ő „a tiszteletre méltó autonómia-féltők“ soraiba nem tartozván, csak attól tart, hogy az államsegély igénybevétele nélkül gymnásiumaink nagyobb része nem marad életben, s ha marad is, nem lesz köszönet benne, mert nem lesznek jó tanáraink, szegénységünk miatt csak silányokat levén alkalmazni kénytelenek.

Hogy „bármely iskola csak annyit ér, amennyit a benne működő tanárok érnek“ ezt készségesen aláírjuk, de hogy valaki a tanerők hasznavehetőségét a fizetés szerint osztályozza, ez ellen már határozottan tiltakozunk. — Már pedig ezt teszi, a cikkíró úr. — Az állam jobban fogván fizetni tanárait, kitűnő erővel leend el látva, így szól, mink „vagy nem kapunk tanárt, vagy kapjuk azt, a ki máshol nem kelendő“, a ki „hasznavehetetlen“, „silány“, s így silánynya teszi az iskolát is.

Nagy szó ez, csak kár, vagy inkább szerencse, hogy neki a tapasztalásnak „egyetlen-egy pontja sem szolgálhat alapul.“ Avagy mindeddig iskoláinkban csak oly egyének alkalmaztattak, kik „máshol nem valának kelendők“? — Az állam már a középiskolai törvény hozatala előtt aránylag fényesen díjazta az általa kinevezett tanárait, s szegényesen fizetett tanáraink mégis — minden kérdés nélkül legyen ez mondva — minden tekintetben mérközhettek a más intézeteken működőkkel, megczáfolván — x. — úrnak azon semmi által sem indokolt állítását, miszerint nálunk valaki vajmi könnyen lehetett tanárrá a szakszerű képzés nélkül is. — Valjon honnét vette — x. — úr ez utóbbi adatot? A 48-as előtti időkből? Hát a közöttünk két évtized óta működött tanárvizsgáló bizottságokról legkisebb hír sem jutott hozzá? Vagy talán ezen szakértőkből álló testületek minden komolyság s lelkiismeret nélkül jártak el fontos hivatásukban? Vagy talán csak az állami bizottság, melyben egyébiránt egykori protestáns tanárok is ültek, képes volt kiállítani teljes hitelű s megbízható okleveleket?

S feltéve, de meg nem engedve, hogy jó tanár csak jó pénzen kapható, hol van a „tiszteletre méltó autonómia-féltők“, bárcsak egyike is, ki tagadta volna annak szükségét, hogy tanférfaink fizetései a kor kívánalmához képest

szabályoztassanak? — Ohajtjuk, hogy történjen aminek mulhatatlanul történnie kell, mert méltó a munkás az ő jutalmára, de kívánjuk, hogy történjen maga az egyház által.

Hogy ez a felekezet részéről foganatba vétethetnék, ezt a cikkíró úr sem vonja kétségbe, oda vetvén: „Erő csak volna, bárhogy szeressünk is szegénységünkkel takarózni.“ — Igaza van, erőben nincs hiány s hozzá tehetjük jó akaratban sem, de ezen szunyadozó erő ébresztésére mindeddig vajmi kevés, csaknem semmi sem történt. Egyik középiskola a másik után kapitulál, de buzdító, lelkesítő szózatot, mely a helyzetet a tényállást híven előadta, a híveket kellően felvilágosította s szívökre kötötte volna a szent lélek ama intését: „Tartsd meg azt, ami nálad vagy, hogy senki el ne vegye a te koronádat“, ily szózatot mostanáig nem hallottunk. Egyetlen-egy iskola — a bonyhádi fordult a hitsorsosok áldozatkészségéhez, s cselekedett Urunk azon tanácsa szerint, mely Mát. 7. 7. felírva talál-tatik, s ime, felszólalásának szép sikere tanúsítja, hogy a cselekvő akaratot mégis lehetne „életre csiklandozni“, kis jó akarat mellett.

ÉS ha eredmény nélkül maradna a buzdító szó? — Ezt szívünk mélyéből sajnálnók, de azt sem tartanók katasztrofális csapásnak. Legrosszabb esetben alkalmazásba vétetnék ellenünk a törvény 53. §-a, de eltekintve attól, „dass die Suppe nicht so heiss gegessen wird, als sie gekocht wird“, et tales iam vidimus ventos, s ime, még is itt vagyunk. — S nem csinálunk titkot belőle, hogyha választanunk kellene nyilvánosságától megfosztott, de protestáns szellemtől át- meg áthatott, és nyilvános, de autonóm protestáns működésében megbénított iskola között, határozottan amaz mellett nyilatkoznánk, vagy pedig általa kitanók a léteben veszélyeztetett főgymnasiumot, négy osztályú középiskolával összekötött felekezeti tanítóképezdév, melylyel egyházunknak nagyobb szolgálatot tennénk, mintsem egy teljes gymnasiummal, főleg ha azt édes magunkénak nem nevezhetjük többé.

Ezzel praeciziroztuk e tekintetbeni nézetünket A do ut des-féle segélynek — a nálunk még mindig fennálló interkonfessionális viszonyoknál fogva barátjai nem vagyunk, s midőn tőle idegenkedünk, cselekeszük azt az 1848-ki egyetemes gyűlés szellemében, az egyháznak 1859-ki fellépését nem is említve. — Ha az állam támogatni akar, tegye ezt minden utógondolat nélkül. Megérdemeltük teljes bizalmát negyedfélszázados szolgálatunkkal, melyet oly híven s oly önzetlenül teljesítettünk, mint — tiszta, nyugodt önérzettel legyen ez mondva — e hon egy felekezete sem; ha azt tenni nem akarja s az 1848. tör. 20. cikkének 3. §-át csak irott malasztnak tekinti, ám legyen, bele nyugszunk sorsunkba, s megélünk így is, habár szegényesen is. — A magyarhoni protestantismus fennállása óta a nagy Istenen kívül csak önjerejére támaszkodott, bizzék ebben ezentúl is; ne nyúljon mankóhoz, melyre nem szorul, mert ha egyszer hozzászokik, okvetlenül összerogy, ha az — s ez könnyen bekövetkezhetik — tőle elvonatik, s nagyon tartunk attól, hogy azon iskola, illetőleg egyház, mely a cikkíró úr tanácsát követve 28 évig e mankót használni fogná, ez idő alatt annyira megfogyna s elgyengülne, hogy azután legjobb akarata mellett sem cselekedhetnék többé ama felhívás szerint: Kelj fel, vedd fel a te nyoszolyádat és járj.

Munkások gyarmatairól Németországban.

Nagy honfíui szeretetre vall azon előrelátó, bölcs munkásság, melylyel Németországban mind a birodalmi gyűlés, mind az egyes hazafiak részéről a socialis kérdés ártalmatlanná tétele érdekében, a munkások sorsának enyhítésére újabbnál újabb intézményeket hoznak létre.

Ilyenek a *munkások gyarmatai*, melyekre nézve serkentőleg hathat önértzetünkre, hogy ezen intézménynek gondolata és kezdeménye egy evangélikus lelkészé *Bodelschwinghé*.

Gondolata ez volt: Szereztessek társadalmi úton földbirtok, melyen a munka nélkül vándorló vagy csavargásra és koldulásra vetemedett hely nélküli munkás tisztességes keresetre találjon. És ezen gondolatát B. megis testesítette, a mennyiben Bielefeld melletti *Wilhelmsdorfban* alapította meg az első, munkások számára szervezett gyarmatot. Példáját azután mindenfelé követték Németországban és most már — a kormány pártolása mellett — arról is intézkedtek, hogy a birodalom alkalmas pontjain egész hálózata álljon elő ily intézeteknek s hogy külön „*Értesítő*“ adassék ki, mely az ezen ügyre vonatkozó híreket szolgálta a lapoknak feldolgozás és elterjesztés végett.

E végre alapított ez év kezdetén egy, az egész német birodalmat képviselő központi bizottság, mely február 12. és 13. Berlinben tartotta meg első rendes közgyűlését. Elnöke volt *Zieten-Schwerin* gróf, mint vendégek jelen voltak többek közt dr. *Hermes*, az egyházi főtanács és *Hegel*, consistoriumi elnökök.

Adom e gyűlés rövid képét azért, mivelhogy ez úton legkönnyebb szerrel lehet ezen ügygel megismerkedni.

Több bizottsági ügy elintézése után felszólalt a Hamburg melletti „*Rauhes Haus*“ lelkésze, *Wichern*, e kérdésről: Honnan vegyük a munkások gyarmatai számára a felügyelő és nevelői személyzetet? Mind W., mind az utána szólók abban egyeztek meg, hogy a „*fivérek házaiban*“ (ferfi-diakonok intézeteiben) előkészített felügyelőknek és tanítóknak elsőség adandó mások felett, a mellett, hogy ezek máshonnan is megszerezhetők.

Hermes igen szépen, ekkép szolt: Az én hatóságom legnagyobb rokonszenvvel viselhetik ezen ügy iránt. Működésük ugyan első sorban socialis jellegű; mindazáltal áldásos lehet az csupán csak akkor, ha az a keresztyén szeretet és irgalom alapjára lesz fektetve. Ezen munkákat a Jézus szerelméért kellend megcselekedniök; csupán ez alapon fog e vállatuk áldásosan fejlődhetni. Valamint „a testvérek házai“ (Brüderhäuser), ugy az egyház is csatlakozni kíván ez ügühöz, mint *szolgálatra* kész testület. „A nyomortakat vezesd be házádba.“ Ezen bibliai ígét több helyen már a konzistoriumok ajánlották a kerületi zsinatok figyelmébe, hogy az egyes egyházakat áldozatkésztségre hívják fel. A gyülekezeteket és lelkészeket kell ez ügy részére megnyerni, az ev. egyházi főtanács viszont támogatni fogja az egyházakat ez ügyben és Isten segedelme mellett nem maradand el a siker sem.“

Ezen nagy tetszés nyilvánítások közt elhangzott beszéd után, *Bodelschwingh* wilhelmsdorfi lelkész jelentést tett gyarmatáról és következő indítványt tett: 1) Egész Németországban, kellő távolságban és oly ételmezési képességgel alapítandók az *ételmezési állomások*, hogy egyetlen egy munka

nélküli ember sem szoruljon koldulásra. 2) Mindenik ételmezési állomás lehetőleg úgy szerveztessek, hogy az adandó ételme fejében munkát adhasson és követelhesen. 3) Senki sem ételmeztessek közköltésen, kinek elegendő módja van saját ételmezésére. 4) Legszigorúbban fenyíttessenek meg azok, kik daczára ezen ételmezésnek, mégis koldulnak, és hasonló módon fenyíttessenek az ételmezési állomások főnökei, kik a szegény utasokat zsarolják és ezeket koldulni küldik.

Stursberg, düsseldorfi lelkész, ki mint a rajnai, foglyokat javító társaság alapító és a fogoly — ügy szak — és irodalmi tekintélye nagy hirre tett szert, kívánja, hogy ezen négyes indítvány bizottságnak adassék ki megfontolás végett, mi meg is történt.

Másnap *Stursberg* előadta a bizottság következő megáslapodásait: 1) Az ételmezési állomások elmaradhatlan feltételei a vándorlók koldulásaa leküzdésének. 2) Ezek közvetítésével a szegény vánoorlók segélyezésének új rendje akar létesülni. Tehát nem csupán arravaló állomások, hogy azoknak fonalán a munkások gyarmatait tehessen felkeresni. 3) Hogy czélt lehessen érni, egész Németországban lehetőleg egységes elvek szerént szervezendők. 4) Az ételmezési állomások létesítése legczélszerűbbén kisebb községi járások által eszközölhető. 5) Az állomások olyan távolságokban állítandók fel, hogy a szegény utas ürügyet ne találhasson a koldulásra, de az állomásokkal való visszaélésre sem. 6) Az ételmezés teljesen kielégítő legyen, hogy a vándorló menésre és dologra képes maradjon. 7) Az ételmezés, hacsak lehet, munka fejében történjék. 8) Senki sem ételmeztessek, ki önmagát eltarthatja, miről a családi büntény megfenyítésére való figyelmeztetés mellett mindenki felvilágosítandó; a valóban megszorult vándor azonban minden más kikötés nélkül ételmezendő. 9) Ha a segélyezés megtagadására ok van, (pl. részegség, szemtelenség, dolgozni nem akarás stb.), akkor az utas nem egyszerűen elutasítandó, ha nem ellene a rendőrség veendő igénybe. 10) A gyámolítandó vándornak vasárnapi pihenéshez van joga, minek fejében szombaton vagy hetfőn nagyobb munka követelendő. 11) A mennyire lehetséges ételmezési állomássá korcsma át ne alakittassék. Pálinka semmi körülmények közt sem nyujtandó. A „keresztyén szállók“ e czélra használhatók. 12) Az ételmezési állomással lehetőleg munkaközvetítő állomás legyen összekötve. 13) Minden ételmezési állomás több számu férfi felügyelete allatt álljon, kik azt megvizsgálják és a vándorokra való vallás- erkölcsi befolyás gyakorlásától gondolkodjanak. 14) A gyűlés felhívja az elnököt, hogy mielőbb tegye közzé az ételmezési állomások alapszabályait, szervezési s szabályzatait stb.“

Elhatározottat ezután, hogy a koldulás elleni egyletek mindemellett folytassák áldozatkész munkasságukat; a ministeriumok a községeknek, az egyházi hatóságoknak az egyes egyházaknak ez ügyre figyelmeztetése fog kérelmezettetni.

Ilyen működés mellett azután nem csodálhatjuk, hogy a politikai lapok, minő a liberalis „*Magdeburger Zeitung*“, felretéve az azelőtti egyházzal való ellenességét, így szol a belmisszióról: „Értelmes ember módjára vesszük immár szemügyre a belmisszió munkáit, bizalmat érzünk iránta, sőt le vesszük előtte és munkái előtt kalapunkat.“ — Mikor jutunk valjon mi magyarok ennyire?! *Láng Adolf.*

B E L F Ő L D.

Csernye. — Megható és lélekemelő ünnepet ült Veszprém megye *Csernye* evang. gyülekezete folyó évi július 27-én, amidőn az 1862-ik évben tűz által elpusztított, belső és külső díszétől megfosztott templomát istenházává szenteltette fel.

Hosszú 22 évre volt fentnevezett gyülekezetnek szükségére, hogy rommá lett templomát régi díszében felállítva szemlélhesse.

Keserves könnyek között jajgatott a gyülekezet lelkesze az üszkös romok felett így szólván a kesergő Jeremiással: „Vagyon-e olyan bánat mint az én bánatom, mely én rajtam esék, mert keserűséggel illetett engem az Úr az ő haragjának napján.“

Azonban nem csüggedett el sem a pásztor, sem a templomát és így Istenét szerető nép sem. Alig hegedtek be a sebek, közakarattal elhatározták, istennek templomát felépíteni. Amire a gyülekezet pénztárából nem került, azt közadakozás útján fedezték s a gyülekezet tagjaira vetették ki.

Ily áldozatkészség mellet csakhamar olyan állapotba helyeztetett az Úrnak hajléka, hogy az isteni tiszteletek megtartathattak.

1875-ben nagyobb lendületet vett az építkezés. Az Úr jónak látta munkában elfáradt hű szolgáját néhai *Sztanó* lelkész urat magához szólítani, kinek utódául tisztt. *Kolbenheier Albert* lelkész úr hivatott meg.

Fentnevezett férfiú a jó pásztor példáját követni akarván, lelke kincstárából hozott áldozatot — 600 példányban nyomtatott kétkötetes egyházi beszédeinek jövedelmét ajánlván fel az újból felállítandó oltár költségei fedezésére.

Nagy volt a nép öröme, látva a jó pásztor munkásságát, mely örömet a kimondhatatlanságig fokozta azon körülmény, hogy hazánk koronás királya is, — értesülvén a porba sujtott egyház szomorú állapotáról, — atyai szeretettől áthatott szíve sugallatára 200 frtot adományozott az építés költségeinek fedezésére.

Ilyen előzmények után végre felvirradt a csernyei gyülekezetre azon örömnapp, melyhez hasonlót a hivek közül alig ére meg az előtt csek egy is. — Ünnepi szint öltött a gyülekezetnek örege apraja, ünnepi szent lelkesedés szállta meg a vidéknek színét javát, kik felekezeti különbség nélkül jelentek meg az ünnepély magasztosságát emelendők.

Alig szólaltak meg az újonnan öntött harangok összhangzatos ércnyelvei, megindultunk a superintendensi megbízott nagyt. *Belák János* vanyolai lelkész úr vezetése alatt a tanítólakba, melynek udvarából a presbyterium vezetése alatt zsoltár éneklések között vonultunk a lelkészlakon át a templomig, melynek ajtajánál superint. megbízott úr a kulcsot átvevén, buzdító szavakat intézett a néphez magasztalván az Úrnak kegyelmességét, mely örökké tartó. Szavai befejezte után az ajtó kinyitvatván a közönség megtöltte a gyülekezet templomának minden szögletét szinte a szorongásig.

A 601-ik ének elzengedezése után kilépett az oltár elé öt lelkész. Az Ágendát olvasta tisztt. *Madár Máttyás*, velegi lelkész, a szent ígéket *alulírott*, az oltári beszédet pedig superint. megbízott nagyt. *Belák János*, vanyolai lelkész úr kenetteljes hangon s magvas gondolatokból össze-

állított szónoklatban fejtegetvén a 63-ik zsoltár 2., 3., 4., 5. és 20. versei alapján a következő kérdést:

Mikép szenteljük meg és fel az Úrnak templomát?

1. Szívünk hálája. 2. Fegadásink teljesítése által. Ennek végeztével tisztt. *Kolbenheier Albert* csernyei lelkész úr lépett a szószékre, tót nyelven ecsetelvén Isten véghetetlen kegyelmét. Az urvacsorát tisztt. *Zutkalik Lajos* sunri lelkész szolgáltatta ki. Az offertorium, melynek összege 50—60 frt, az oltári szerek beszerzésére fordítatott.

Az ünnepély befejezte után kedélyes társaság gyűlt össze a kert árnyas fái alatt nagyságos *Anyos Tivadar* orszg. gyűl. képviselő, tek. *Szinner József* földbirtokos és több urak körül. míg végre a szobákból kiáradt jó illat és a házi asszony kedves nővére hívogatására az áldások súlya alatt görnyedező asztalokhoz ültünk.

Aki a csernyei templomszentelésen jelen volt, az bizonyára felejthetetlen emléket vitt magával.

Én is, ki édesen emlékezem vissza a kellemesen eltelt órákra, azt kívánom a csernyeieknek és a jelen voltaknak, hogy „Isten éltesse őket sokáig!“

Horváth Dezső,
evang. lelkész.

A kertai ág. h. ev. gyülekezet június hó 29-én szentelést fel újított templomát. E kegyeletes ünnepélyen számosan jelentek meg a vidékről, kik mindannyian örömtelt kebellet siettek abba a kedves faluba, hogy együtt küldhessék fel imájukat a mindenhatóhoz megsegítő kegyelméért. Pontban kilencz órakor csendültek meg a templomba hívó harangok. A gyülekezetbeli tagok csendes örömmel hallgatták a néhány hóig néma ércnyelvek újra megcsendülő kedves hangjait, és siettek is mindannyian, hogy a szép és magasztos ünnepélyen minél előbb megjelenhessenek.

A harangok elnémulása után bevonultak a hivek a koszorúkkal díszített, csinos templomba élükön tisztt. *Kiss Lajos* és *Kalmár Pál* lelkész, *László János*, *Takács Mihály* és *Adorján János* tanító urakkal. A bevonulás után az a magasztos ének zendült meg, melynek minden verse úgy végződik: „Dicsőség legyen Istennek.“ Az ének befejezése után t. *Kiss Lajos* alacsony lelkész úr lépett az oltár elé, s rövid, de szépen kikerekített beszéd után felavatta az oltárt, szószéket és orgonát. A felavatás után az újonnan szerzett orgona vezetése mellett a 610 éneknek 2 első verse énekeltetett el. Most *Kalmár Pál* helybeli lelkész úr lépett a szószékre s tartott beszédet a 78. Zsoltár 3, 4, 6, 7 verseinek alapján. — Beszédében igen szépen ecsetelést az ártatlan lelki örömet, melyet ily szép siker okoz a hívőknek; ebből kifolyólag a kötelesség fáradhatlan teljesítésére sőt ennél többre is inté és serkenté gyülekezetét, mert úgy mond: „Ha mindazokat teljesítitek, miket tennetek kell, csak kötelességeteket végeztétek, ez pedig még nem érdem“ stb. A kissé hosszú, de azért a figyelmet mindvégig lekötő beszéd után *Kiss Lajos* lelk. ur a templom illetve gyülekezet történetét olvasá fel, melyből kitűnik, hogy ez már 4-ik templomuk a kertaiaknak. Az első 1743-ban foglalták el a rom. katolikusok részére, a másodikat ezután építék mindjárt, de ezt csak fából és sárral tapasztott sövényfalból. E nagyon szerény hajlék 50 évig állt fenn. Ekkor engedélyt nyertek a kertaiak, hogy a czélnak megfelelő templomot építhessenek. Az új templomnak alapja 1794. febr. hó 16-án tétetett s hosszas (pénzhiány okozta) építés után 1810 június 17-én szenteltetett fel. Ez 74 évig állt

fenn, de ekkor már teteje és összes butorzatai elkorhadtak. Most tehát újra templomépítéshez kellett fogni. Hozzá is kezdettek az építéshez ez év kora tavaszán és be is fejezték azt június hóban.

Az építéshez megkívántató pénz ajándék és adakozás útján gyűlt be. Az adakozók neveit hosszas volna elsorolni, de nem mulaszthatom el, hogy néhányat fel ne említek közülök.

Első helyen említendő *Ő Felsége*, ki 200 frtot kegyeskedett adományozni e szent célra. Ezután nt. *Gyurátz Ferencz*, pápai lelkész urnak tartozik mély köszönettel az építkező gyülekezet, ki gyülekezetében oda hatott, hogy jó karban levő orgonáját, oltárát és szószékét csaknem ingyen 190 frtért kapták meg a kertaiak. A gyülekezet tagjai előtt igen szép példával járt elő tiszt. *Kalmár Pál* lelkész ur, ki családjával együtt 120 frtot adományozott, nem különben *Halász János* gyűl. felügyelő ur, ki 60 frtot adott e nemes és szent célra.

Ezekon kívül az adakozók egész serege következik. — Meghozta mindenik az ő áldozatát, a gazdag letette forintjait, a szegény az ő filléreit. Ezen kívül szívesen segített az építkezésnél testi erejével mindenki, úgy hogy midőn a munkások csoportjait nézé a szemlélő, örömmel mondhatá el: Ez a nép vallásos és buzgó. Ezen gyülekezetnek még van szép jövője, mert ez tud lelkesülni azért, ami szép és nemes.

A templom történetének felolvasása után következett az ünnepélyt berekesztő ének, mely után a hivek elosztottak hajlékaikba, mindenki vitte magával a maga kedves vendégeit, hogy megossza velök örömét és boldogságát a család csendes tűzhelyénél is.

Somlyóvidéki.

K Ü L F Ö L D.

Ausztria. — Az utolsó zsinatok a bécsi fő-egyház-tanács felszólítására azon kérdéssel foglalkoztak: nyerhetnek-e a missionariusok alkalmazást az osztrák evang. egyház szolgálatában? — A főegyház-tanács felszólítása oda irányult, „hogy az egyházalkotmányilag képesített folyamodók hiányában nyerhetnek-e oly felszentelt missionariusok, kik egészségi szempontból, idegen éghajlat alatt többé nem hivataloskodhatnak, vagy hivataloskozáshoz nincs többé kedvök, az egyházban alkalmazást, és pedig nem önálló lelkészihivatalban, hanem mint segédlelkészek, mint helyettes administratorok oly gyülekezetekben, melyek hosszú üreSEDÉS után lelkész nélkül vannak, vagy végre mint superintendentiális segédek.“ — Mindkét zsinat törölte az egyházi főtanács által tett megszorítást a kiérdemült missionariusokat illetve, és a helv. hitv. zsinat a főegyház-tanács által tett megszorítást a kiérdemült missionariusokat illetve, és a helv. hitv. zsinat a főegyház-tanács által indítványozott egyházi hivatalokhoz még a vallástanitók hivatalát csatolta; az ág. hitv. zsinat a missionariusok alkalmazását a lelkészi hivatalokra is kiterjesztette. De segédlelkészekül, administratorokul és vallástanitókul való alkalmazásuk függővé tétetik egy a superintendentiális vizsgáló bizottság előtt teendő colloquiumtól, és a lelkészül való alkalmazás feltételeztetnék egy vizsgától, mely a theologiai tudomány főszakaira kiterjed. — A zsinatok ezen határozatai tudomásvétel végett

a cultus- és oktatásügy-miniszterium elé terjesztettek. A minister igen határozatlan válaszában a missionariusok lelkészekül való alkalmazásuk tárgyában oda nyilatkozik, hogy „ez oly határozat, mely csak az egyházi törvényhozás útján léphet életbe.“

Németország. — *Opel* tanár, ki lelkiismeretes történeti tanulmányaival jó névre tett szert f. é. május 10-én, mint Magdeburg városa lerombolásának év napján, a magdeburgi újságban *VIII. Orbán pápa II. Ferdinánd császárhoz intézett brevejét tette közzé, amelyben a pápa a császárt üdvözli Magdeburg lerombolása alkalmából!* A porosz középpárt egyik tagja arra levelezésbe bocsátkozott Opellel, melynek folyamában Opel felkérte, hogy közelebb részleteket közöljön a pápai iratról. Opel megígérte a kívánság teljesítését, de ezt különféle okokból későbbi időre tartott fenn magának. A középpárti férfiú ezen közlések megjelenését be nem vonhatta és június 28. egy klerikális lap Crefeldből egy cikket hozott, mely igen éles kifakadásokban fordul Opel ellen. Egyebek közt azt állítja a cikk író, hogy a breve a protestánsokat beszernyező becsméréseivel eleitől végig koholmány. Ugy látszik, hogy a lap azon véleményben van, mintha II. Ferdinand koholta volna a brevet. A cikk zár-szávaiban megjegyzi, hogy újból tanbizonyosság tételt, hogy tudományos férfiak a tudományosság színe alatt történelmi hazugságokat terjesztenek. Opel tanár a felelettel nem maradt adós. A szászországi történeti és régészeti egylet július 1-én Halléban tartott gyűlésén ugyanis oda nyilatkozott, hogy ama klerikális gyanúsításokra más válasza nincs, mint az, hogy a breve latin eredetije Bécsben a császári házi-, udvari- és állami levéltárban mai napig megvan és pedig Olaszország című rovatban. Opel egyszermind az eredetinek másolatát terjesztette a gyűlés elé. — Nevezett breve 1631. június 28-ról kelt tehát Magdeburg lerombolása után 39-ik napon amely időben a pápa okvetlenül kimerítőbb és többféle híreket vehetett már a gyászos eseményről. A breve nem az első behatás alatt iratott, hanem csak a viszonyok tökéletes ismerete után. Annál undorítóbb és visszataszítóbb a nyelvezete. Egyebek közt azon kívánságának át kifejezést a pápa, hogy ily nagy győzelemnek szerencséje ne szorítkoznék egyetlen egy város zomjaira. — Az irat annál nevezetesebbnek látszik, mert a curia épen a harminczéves háború időszakában lényegesen befolyt a németországi viszonyok bonyolítására.

Az egyes tartományok hatóságai kellő ellenőrzésre intettek arra nézve, hogy a vásár- és ünnepnapok megszentelésére vonatkozó rendeletek mindenütt keresztülvitessenek és megszegésök büntetéssel illetessék. — A kormány szándékában látszik lenni, minden erélylyel az iszákosság ellen fellépni. Oda magyarázhatók azon utasítások, melyek a hatóságokhoz intézettek, hogy oly esetekben, ha a vendéglősök hitelre árulnak szeszes italokat (pálinkát), tőlük a korcsmai engedély elvonassék.

Svájcz. — A legújabb statistikai közlések alapján a házassági elvállások ez országban szaporodnak, míg a házasságkötéseknél apadás vehető észre. Az elvállások gyakoribbak a protestánsok közt, mint a katolikusok közt, gyakoribbak vegyes házasságoknál, különösen ha a férj protestáns, és városokban kétszer oly gyakoriak mint vidéken. Ha mindkét fél katolikus, úgy ezen kötött házasságra a városokban 1,7, vidéken 0,6 esik; ha mindkét fél pro-

testáns, úgy a városokban ezer házasságra 4.0, vidéken 2.5 elválás számított; ahol a férj katolikus, a nő pedig protestáns ott a városokban 2.8, vidéken 3.9; a hol a férj protestáns és a nő katolikus, ott a városokban 4.3, vidéken 3.9 elválás esik ezen házasságra.

Eddig női egyetemi hallgatók csak Oroszországból kerültek, de az utolsó években mindinkább általános jellemet öltött ezen szokás. Jelen félévben a zürichi egyetemnek 45 nőhallgatója van, ezek közt kilenc svájci nő.

A bázei theologiai fakultásnak e félévben 83 tanulója van, oly szám, melyet az egyetem eddig még el nem ért. A theologusok közt 70 svájci lévén, remélhető, hogy Svájcban is az uralkodó lelkeszhiányon nem sokára segítve lesz.

Angolország. — A túlterheltség kérdése brit földre is áthatott. Az oktatási osztály oly utasításokat intézett az iskolafelügyelőkhöz, melyek az ifjúság túlterheltesége felett hozott orvosi panaszok irányában nagy előzékenységet mutatnak. Az utasítás leginkább a vizsgák hosszú tartamára, az órák túlságos számára vonatkozik; követeli, hogy az egyes tanórák közé közös játszó-órák illesztessenek, és hogy a vizsgai bajoknak eleje vétessek, nem az egész osztály megvizsgáltatását veszik szemügyre, hanem csak egyes tanulókkal tartatik a vizsgálat, kiket a felügyelő kiszemel és kikhez a tanító legjobb növendékeiből egyeseket kiszólít. Ha ezek közt $\frac{3}{4}$ megfelel, úgy a tanulók „jó” osztályzatot nyernek; ha csak a fele felel meg, úgy az osztályzat „kielégítő”. A legbehatóbb újítás azonban abban áll, hogy a gyermekek nem koruk, hanem egyedül tehetségeik szerint helyeztetnek az egyes osztályokba. A kisebbek osztályába sokféle új játék hozatott be és itt a fiúk számára a kötés és varrás mint igen „érdekes foglalkozás” említettik. — Ezzel összeköttetésben áll egy angol kerületi hatóság azon határozata, melynél fogva egy atya panaszára, hogy fia házi feladatokat is végez, a tanítók eltiltattak, hogy az iskolai órákon kívül növendékeiknek házi feladatokat adjanak.

Belgium. — Az oktatásügyi miniszter szerves törvényjavaslatot terjesztett a képviselőház elé, melyben a jobb párt helyeslése és a balpárt ellenmondása mellett a szükséges eszközök megszavazását kéri, hogy a diplomatikus viszony Rómával ismét helyreállíthatassék. — Kevés nappal a Malon-miniszterium megalakulása után a római államtitkár részéről megtörténtek már a bevezető lépések. Erre a kormány azon nyilatkozattal sietett válaszolni, hogy a belga nép nagy többsége nézeteinek felel meg, ha a pápa kívánságát teljesíti, és hogy a külügyér e célra 12,919 frankot követelt a képviselőktől. — A vallásoktatást illetve az eddigi törvény elrendelte, hogy ezen oktatás ugyan az iskola helyiségeiben tartható meg, de csak a rendes tanórák keretén kívül. Az új törvényjavaslat 4-ik pontja ellenben így szól: „A vallás és erkölcsi oktatás a gyülekezetek által valamennyi vagy egyes iskolák tantervének élére helyezhető. Az oktatás ideje vagy a tanórák kezdete vagy ezek vége. Azon gyermekek, kiknek szülei kívánják, megengedtetik, hogy az oktatásban ne vegyenek részt.”

Afrika. — 1881. évi márczius 31-én Kairo városában az ott letelepedett németek, svájciak, angolok és amerikaiak által egy „Victoria” nevű diakonissza-intézet létesült, és az e célra szolgáló épület a következő ősszel fog megnyitattatni, menhelyül minden vallás- és nemzetbeli beteg

számára, egyúttal összeköttetésben gyógyházzal, hol ingyen orvosi kezelésben részesülnek. — Az egész épület 160,000 frankba került, a telepet az egyiptomi kormány ajándékozta. Ezen összeghez a választmány máris 126,000 frankot gyűjtött s nagy áldozatkészséget fejtettek ki különösen a németek és a svájciak. Most ki vannak merítve az erők és az ország nyomora mellett, mely alatt különösen a kereset után járó gyarmatosok szenvednek, a bizottmány képtelen a hiányzó összeget pótolni. Ezért régi hazájukhoz fordulnak a szenvedők és általában a diakonisszaügy barátaihoz s mindazokhoz, kik a mahomedanismusnak a szeretet tanát tettel akarják prédikálni, azon szívélyes kérelemmel, hogy gyorsan nyújtott adományokkal segítsék a kórház befejezését a jövő őszig. — A kegyes adományok a kaiserswerthi diakonissza-intézethez küldendők.

Japanban újabb időben igen élénk tudományoszomj jelentkezik és a miveltség ezen országban erőszakkal akar tért foglalni. A legnagyobb haladás az oktatás terén constatálható. Az 1881. évi 41% ellenében 1882-ben 43% iskolaköteles gyermek vett részt a nyilvános oktatásban. Az oktatásügy statistikájából következő számokat közöljük: elemi iskola 28,908; tanító 76,769; tanuló 2,616,869. Felsőbb tanoda: 173; tanító 934; tanuló 12,315. Normaliskola: 71; tanító 602; tanuló 5275. Egyetem 2; tanító 135; tanuló 2035. Technikai iskola 98; tanító 975; tanuló 8829. Más iskola 1026; tanító 2598; tanuló 72,260. Azon nagy tisztelet daczára, melyben a női nem Japanban részesül, a leányok neveltetése még mindig alacsony fokon áll. Az elemi iskolákat 1,883,188 fiú és csak 733,691 leány látogatj, és a felsőbb iskolákban több mint 12000 fiu közt nincs csak 204 leány (1 $\frac{2}{3}$ %). Az iskolák fentartásáról a kormány gondoskodik. A fitanulók közt 1882-ben 21,011 lelkészi hivatalra készült. Lelkész ez évben 76,265 volt. — Majdnem valamennyi japani a buddhismust vallja. — Japan irodalma sem megvetendő. A bevitt könyvek nagy száma a haladott nép újabb irodalmára inkább lankasztó mint fejlesztő befolyással van. 1880. évben 3313, 1881-ben csak 2952 könyv jelent meg. Az országban nyomtatott újságokból 37.683,633 példány kelt el, úgy hogz minden lakosra egy-egy újság esik. Japan 21 nyilvános könyvtárának 1881-ben 107,801 látogatója volt.

V E G Y E S E K.

— **A bányakerületi ágost. hitv. evang. egyházaknak Üdv az Úrban!** Az idei kerületi gyűlés *Budapest*en a következő napokon fog tartatni: Augusztus 25-én délutáni 6 órákor **előtanácskozmány** a szokott helyen. Augusztus 26-án **közgyűlés** reggeli 8 órákor. Augusztus 27-én reggel **közgyűlés**, délután kerületi gyámintézeti közgyűlés. Augusztus 28-án közgyűlés; délután hitjelöltek vizsgálata. Melyeket köz tudomásra hozva, felhivatnak a t. cz. Egyházak, hogy magukat küldötteik által képviseltetni sziveskedjenek. Kelt *Budapest*en és *B.-Csabán*, 1884. jul. 10-én. Fabiny Teofil, ker. felügyelő. Dr. Szeberényi Gusztáv, superintendens.

— **A pozsonyi ág. hitv. evang. lyceumban** a beiratások az 1884.5. tanévre szeptember hó 1-jétől kezdve szeptember hó 4-ig történnek és pedig az első osztályba való felvételt illetőleg az első 2 nap alatt protestáns hitfelekezetű és általában helybeli tanulók, a többi napokon vidéki más vallású tanulók számára. *A felvételi-, javító-, pótló- és magánvizsgálatok* augusztus hó 30. és 31-én tartatnak. *A tanév ünnepélyes megnyitása* szeptember hó 5-én lesz; az *előadások*

szepember hó 6-án kezdődnek. *A tápintézet szeptember hó 1-én nyitattik meg.*

Az igazgatóság.

— **A vallás- és közoktatásügyi m. kir. miniszter** az 1883. évi XXX. t. cz. 70. §-ában nyert felhatalmazás alapján, és az erdélyi ág. hitv. ev. egyházkerületi főconsistorium indokolt előterjesztésére megengedte, hogy az ág. hitv. ev. erdélyi egyházkerület középiskolai tanárjelöltjei, kik az említett középiskolákon kívánnak alkalmaztatni, az említett törvény hatályba léptét vagyis az 1883/4 tanév kezdetét követő *tíz évig*, az általok az állami tanárvizsgáló bizottságok előtt leteendő képességi vizsgálatokat, az idézett törvény 63. §-ának 3. pontja és 65. §. 1. pontja épségben tartásával *német nyelven* tehessek le.

— **Soproni ev. temető.** *Vallás és közoktatásügyi miniszter* ur egy átiratot küldött a belügyminiszter urhoz, melyben *dr. Heinrich Gusztáv* egyetemi tanár s a soproni evang. főgymnasium érettségi vizsgáinál működött kormány-képviselő jelentés nyomán felhívja a belügyminiszter ur figyelmét arra, hogy a soproni evang. gyülekezet temetője nem csak közvetlen a gymnasium épület szomszédságában van, a halottakat a tanintézet udvarán át viszik a temetőbe, hanem, hogy a temető mellett egy újonnan épült hársor vonul végig úgy, hogy a temető most már a városban van. — Közegészségi szempontból s annál is inkább kíván ez ügyben orvoslást, mert, ugymond, értesülése szerint az egyház ez állapoton rég akart segíteni, s csak a városi hatóság nehézsége hátráltatta célja kivitelében. — *A belügyminiszter* ur erre leirt a városi hatósághoz, s a város közönségének meghagyta „hogy ez ügyet vizsgálat tárgyává tevéen, annak mibenlétéről tüzetes jelentést tegyen.“

— **Osztályzat-javítás.** 1884. évi jul. 26-án 26528. szám alatt kelt vallás és közoktatásügyi miniszteri rendelet értelmében oly középiskolai VIII. osztályt végzett tanulónál, ki az osztályvizsgán egy vagy két tantárgyból megbukott s ennél fogva érettségi vizsgálatra nem bocsátottatott egy vagy két elégtelen osztályzatának javítására nézve a középiskolai törvény 11. §-ának intézkedései alkalmazandók, tehát elégtelen osztályzatait kijavíthatja s ha ezt megtette érettségi vizsgálatra is bocsátható az esetben, ha a javítást előbb eszközölte, mint a tanév elejére kitűzött póterettségi vizsgálatok, az illető tanintézeten vagy az illetékes főhatóság által azon intézet hallgatóira nézve is kijelölt más intézetben megtartattak volna s ó arra kellő időben jelentkezik kijavított tanjegyeivel kiegészített osztálybizonyítványával.

— **A bekési esperességi elnökségre** beküldött 32 szavazat aug. 12-én felbontatván, ily eredményt mutatott: **esperes** lett a következő 3 évre újra nagy. **Áchim Ádám** mind a 32 szóval; **esp. felügyelő** lett a következő 6 évre nagys. **Zsilinszky Mihály**, még pedig 31 szóval egy ellen. — Mint értesülünk nagy. **Bancsó Antal**, eperjesi hittanszaki tanár a soproni lyceumban üresedésben volt ugyanily minőségű tanszékre lett megválasztva. — *Üdv a választóknak és választottaknak!*

† **Gyászest.** **Bachát Dániel** budapesti ev. lelkész-társunkat s főesperest kedves nejeének **Rumann Antóniának**, hosszas szenvedés után f. h. 8-án bekövetkezett elhunytában lesújtó csapás érte. — Az Urnak vigasza mellett enyhítse fájadalmát gyülekezetének a gyász alkalomnál nyilvánult halás szeretete és sok testvérének igaz részvéte.

— **Reformált izraelita egyház.** Budapesten mozgalom indult meg e célból, hogy Magyarországon reformált zsidó egyház alakíttassék. A mozgalmat megindítóknak ma küldték szét a tervezetet, melyben leírják a Budapesten alakulandó egyház vallási jellemét, morális célzatait és nemzeti irányát. Az új egyház sarkpontjait a következőkben közöljük: Az új egyház hitalapja Mózes törvénye. Mózes törvényéből a tudvalóvőkön kívül, vallásos jelentőséggel nem bírnak: a) az étkezési törvény, kivéve a pascha kenyér élvezetét az ünnepelőtti estén és az ünnep első napján; b) a szombat és ünnepnapon munkától való nyugvást, midőn állásunk vagy keresetünk a munkától való nyugvást nem engedik; kivéve az újévi és engesztelő napot; c) a

házassági törvény, mennyiben ez az illető országos törvény-nyel összeütközik. Sem a talmud, sem a talmud utáni theologiai irodalom didacticus auctoritással nem bír. Az országos törvény a kizárólagos irány- és mérvadó mindazon jogok és kötelezettségekre nézve, a melyek az egyént illetik polgártársával, a társadalommal és az állammal szemben. A vallásbeli illetőséget az anya részéről való származás határozza meg nemkülönbség nélkül. A körülmelés sem illetőségi criteriumnak nem vehető, sem nem foganatosítható az illető szülők akarata ellenére. A hitoktatás iránt fokozandó érdek, valamint a vallásos önérték kora ébresztése tekintetéből; továbbá azon morális hatás kedvéért, melyet az önelhatározás gyakorol reánk, rendes egyházi intézmény gyanánt tekintendő a konfirmáció, mely mindkét nemnél 13 éves korának letelte után ünnepélyes nyilvános isteni tisztelet mellett végzendő. Az újévi ünnepen kívül az egyház kétnapos ünnepet nem ismer. Az engesztelő bójtnapon kívül az egyház bójtnapot nem ismer. A magyar nyelv a nyilvános isteni tisztelet rendes nyelve. A női nem egyaránt résztvesz a nyilvános isteni tiszteletben a férfinemmel, e tekintetben nem létező semmi jogkülönbség. A templomi istentisztelet külső alakja akképp alakítandó, hogy a nemi illedelem tekintetéből szükséges renden kívül, nemi különbség fel ne tűnjék. A nyilvános isteni tisztelet külső alakján a nyugat kulturája tükröződik. E szerint kell eljárni minden külső momentum körül, a mihez természetesen az ájtosság időmértéke is tartozik. Az esketésnél gyűrűk váltanak. — A polgári házasság vallásos érvényességgel bír, beleértve a vegyes házasságot, a midőn is a házastársak vallásszabadság alapján teljesen egyenjogusultak a gyermekeik vallásos nevelését illető határozat hozatalában. A rituális válólevél csak feltételes szükség. A chalicza teljességgel szükségtelen. Minden temetésnél, az egy éves gyermektől kezdve, halotti ima végzendő a lelkész vagy annak helyettese által. A halott körül szokásos házi gyász egy napra leszállítatik. Minden halottért az érdekeltek kívánságra gyász-istentisztelet végezhető.

P á l y á z a t

a miskolczi ágost. hitv. evang. esperességi algymnasiumban üresedésben levő mennyiségtani tanári állásra.

Kötelesség: a mennyiségtannak a gymnasium I—IV, osztályaiban és a természettudományoknak hetenkénti 22 órában tanítása.

Javadalom: egy szobából álló lakás és 600 frt.

Feltételek: a megválasztandó segédtanári minőségben egyelőre egy évre nyer alkalmazást, helyét pedig folyó évi szeptember hó elejével köteles elfoglalni.

Az ezen állásra jelentkezni kívánók adják be f. évi aug. 30-ig **dr. Marko László**, gymn. felügyelő úrhoz ajánlataikat és bizonyítványaikat.

Kelt Miskolczon, 1884. aug. 12-kén tartott egyháztanács ülésből
az elnökség.

P á l y á z a t.

A rimaszombati egyesült prot. főgymnasiumban a jövő 1884/5-ik tanévvel egy 600 frt évi fizetés és 100 frt lakbérrel javadalmazott segédtanári állás rendszeresítettik. — Azon *prot. vallási* tanárok és tanárjelöltek, kik a magyar vagy latin nyelvből mint főtantárgyból tanképesítő oklevéllel bírnak, s ez állomást elnyernyi óhajtják, szabályszerűen felszerelt kérvényeiket a *folyó 1884-ik év aug. 20-ikáig* a főgymnasium igazgatóságához küldjék be.

Rimaszombat, 1884. július 29.

Hámos József,
elnök.

Bodor István,
jegyző.